

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

رشته مطالعات زنان

عنوان

**بررسی اثرات اعتیاد سرپرست خانواده (پدر) بر
کارکردهای خانواده**

استاد راهنما

دکتر عزت الله سام آرام

استاد مشاور

دکتر حبیب آقابخشی

دانشجو

مریم محسن پور

تقدیم به :

تقدیم به پدر و مادرم :

خدای را بسی شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نسبیم ساخته تا در سایه درخت پربار وجودشان بیاسایم و از ریشه آنها شاخ و برگ گیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم. والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم، چرا که این دو وجود، پس از پروردگار، مایه هستی ام بوده اند دستم را گرفتند و راه رفتن را در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب آموختند. آموزگارانی که برایم زندگی، بودن و انسان بودن را معنا کردند...

تقدیم به نگاه های مهربان، قامت های استوار و همیشه مقاوم که امروزم، ثمره دیروز آنهاست و کلام را توانایی و یارای بازگویی مقام والایشان نیست، پدرم، سمبل ایثار و تلاش، مادرم الهه عطوفت و مهربانی و همسرم نماد عشق.

چکیده

پژوهش حاضر از جمله تحقیقات پیمایشی و از مطالعات تبیینی-مقایسه‌ای است که سعی دارد رابطه اعتیاد پدر خانواده را با چگونگی کارکردهای خانواده در شهرستان اردکان بررسی کند. از این رو سعی کرده است به این سؤال پاسخ دهد که آیا اعتیاد پدر خانواده بر کارکردهای خانواده تأثیر دارد یا خیر؟ در این پژوهش اطلاعات توسط پرسشنامه گردآوری شده است و به علت کم بودن حجم نمونه ها، از روش تمام شماری در نمونه گیری استفاده شده است، نمونه های این پژوهش را همسران مردان معتادی که به کلینیکهای ترک اعتیاد اردکان مراجعه می کنند تشکیل می دهند. و حجم نمونه ها دو جمعیت آماری تقریباً همسان ۵۰ نفری تحت عنوان گروه اصلی (دارای شوهر معتاد) و گروه مقایسه (دارای شوهر غیر معتاد) است که پرسشنامه ها توسط این افراد تکمیل گردیده است.

این پژوهش در دو سطح توصیفی و تبیینی انجام گردیده است که از جداول فراوانی دو بعدی برای توصیف متغیرها بهره گرفته شده است. و برای تبیین و آزمون چگونگی رابطه میان متغیر مستقل و متغیرهای وابسته از آماره های میانگین و انحراف استاندارد و برای نشان دادن معناداری تفاوت بین دو گروه اصلی و مقایسه از آزمون t استفاده شده است.

در نهایت یافته های بدست آمده از این پژوهش نشان می دهد که اعتیاد سرپرست (پدر) خانواده بر کارکردهای خانواده تأثیر دارد.

کلیدواژه : اعتیاد، خانواده، کارکردهای خانواده.

تقدیر و تشکر:

خداوندا همه ستایش ها از آن توست، اگر موفقیتی داشته‌ام همه از نعمت‌های بیکران تو بوده است. اکنون که با استعانت از درگاه ایزد منان گامی دیگر از زندگی‌ام را پشت سر نهاده‌ام به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» و با خضوع و افتادگی تمام بر خود لازم می‌دانم مراتب سپاس و قدردانی صمیمانه خویش را تقدیم به همه کسانی کنم که در این پژوهش مرا یاری نمودند.

سپاس ویژه خود را تقدیم می‌کنم به خانواده عزیز و همسر دلسوزم که در تمام مراحل زندگی و تحصیل همواره پشتیبان، مشوق و راهنمای من بوده‌اند.

از استاد راهنمای بزرگوام جناب آقای دکتر سام آرام به خاطر تمام راهنمایی‌ها و مساعدت‌های بی‌دریغ و ارزشمندشان در طی مراحل انجام و تدوین پایان‌نامه، همچنین از زحمات استاد مشاورم آقای دکتر آقابخشی به خاطر راهنمایی‌های مفیدشان و از آقای دکتر زاهدی اصل که جهت داوری پایان نامه خود در خدمت ایشان بودم و راهنمایی‌هایشان راهگشای من بوده نهایت تشکر و امتنان را دارم.

صفحه

عنوان

و	فهرست مطالب.....
ط	فهرست جداول.....

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات پژوهش

۲	مقدمه.....
۴	بیان مسأله.....
۶	ضرورت و اهمیت موضوع.....
۷	اهداف تحقیق.....
۷	سؤالات تحقیق.....

فصل دوم : مبانی نظری و تجربی پژوهش

۱۰	مقدمه.....
۱۰	تاریخچه مواد مخدر در جهان.....
۱۲	تاریخچه کشت و استعمال تریاک در ایران.....
۱۴	ماده مخدر چیست.....
۱۴	علل و عوامل وابستگی به مواد مخدر.....
۱۴	عوامل مخاطره آمیز فردی.....
۱۷	عوامل مخاطره آمیز بین فردی و محیطی.....
۱۹	عوامل مخاطره آمیز اجتماعی.....

عوارض اعتیاد بر سلامت فرد.....	۲۱
عوارض اقتصادی - اجتماعی اعتیاد.....	۲۱
عوارض خانوادگی اعتیاد.....	۲۲
اعتیاد پدر.....	۲۸
نگاهی به موقعیت اجتماعی و حقوقی کودکان والدین معتاد.....	۲۹
مبانی نظری پژوهش	
خانواده و رویکردهای جامعه شناختی.....	۳۱
رویکرد ساختگراییکارکردی.....	۳۱
نظریه عمومی سیستم ها.....	۳۵
تبیین های روانشناختی اعتیاد.....	۳۹
شخصیت و انحراف.....	۴۰
تبیینهای جامعه شناختی اعتیاد.....	۴۲
دیدگاه کارکرد گرایی ساختی در بعد خرد.....	۴۲
نظریه بی هنجاری.....	۴۴
نظریه انزوایطلبی.....	۴۵
نظریه الگوی رشد اجتماعی.....	۴۶
تبیینهای روانشناختی - اجتماعی.....	۴۷
نظریه کنترل.....	۴۷
نظریه های یادگیری اجتماعی.....	۵۰
نظریه پیوند افتراقی.....	۵۰

یادگیری اجتماعی چندمرحله ای..... ۵۲

پیشینه پژوهش

مروری بر پژوهشهای انجام شده در ایران..... ۵۴

پژوهشهای مشابه خارجی..... ۵۶

چارچوب نظری پژوهش..... ۵۸

مدل نظری پژوهش..... ۶۰

فرضیه های اساسی تحقیق..... ۶۱

فصل سوم : روش شناسی

مقدمه..... ۶۳

روش تحقیق..... ۶۳

جامعه آماری..... ۶۳

روش نمونه گیری و حجم نمونه..... ۶۴

ابزار جمع آوری اطلاعات..... ۶۵

روایی و پایایی ابزار سنجش..... ۶۷

فنون مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده ها..... ۶۷

تعریف مفاهیم..... ۶۸

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه..... ۸۲

آمار توصیفی..... ۸۲

آمار استنباطی..... ۸۹

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

مقدمه..... ۹۵

بحث و نتیجه گیری..... ۹۵

پیشنهادهای پژوهش..... ۱۰۱

محدودیت‌های پژوهش..... ۱۰۳

منابع..... ۱۰۵

پیوست

پرسشنامه..... ۱۰۹

فهرست جداول

شماره ۱ : توزیع شوهران پاسخگو (گروه اصلی و مقایسه) بر حسب میزان تحصیلات..... ۸۴

شماره ۲ : توزیع شوهران پاسخگو (گروه اصلی و مقایسه) بر حسب گروه های شغلی..... ۸۴

شماره ۳ : توزیع شوهران پاسخگو (گروه اصلی و مقایسه) بر حسب گروه های سنی..... ۸۵

شماره ۴ : مقایه توزیع تعداد فرزندان پاسخگو (گروه اصلی و مقایسه)..... ۸۵

شماره ۵ : مقایسه توزیع بومی و غیربومی بودن شوهران پاسخگو (گروه اصلی و مقایسه)..... ۸۶

شماره ۶ : توزیع نوع ماده مخدر مصرفی توسط شوهران پاسخگو..... ۸۶

شماره ۷ : توزیع مدت زمان ابتلای شوه پاسخگویان (گروه اصلی) به اعتیاد..... ۸۷

شماره ۸ : میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در خانواده های دارای پدر معتاد..... ۸۷

شماره ۹ : میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در خانوادههای دارای پدر غیر

معتاد..... ۸۸

شماره ۱۰ : نتایج آزمون لون برای همبستگی واریانس های دو گروه زنان دارای همسر معتاد و گروه
زنان دارای همسر غیر معتاد.....۸۹

فصل ۱

مقدمه

با نگاهی واقع بینانه به مسأله اعتیاد به مواد مخدر و سوء مصرف آنها به راحتی در می یابیم که سوء مصرف مواد افیونی از قرن‌ها پیش وجود داشته است و اکنون نیز، تقریباً کشوری وجود ندارد که از گسترش سوء مصرف این گونه مواد در امان مانده باشد. اگرچه از دیرباز در تمام جوامع بشری سوء مصرف مواد افیونی به عنوان عادت‌ی غیر اجتماعی و نامقبول تلقی شده است، اما با وجود این عدم مقبولیت، طبقات مختلف اجتماع با این مسأله به صورت جدی درگیر می‌باشند، به طوری که هم اکنون مردان و زنان زیادی، خصوصاً از سنین نوجوانی تا میانسالی مواد مخدر مصرف می‌کنند و بدان وابسته شده‌اند (ممتازی، ۱۳۸۱: ۱۰۹). خانواده یکی از عوامل اجتماعی شدن فرزندان، و والدین یکی از الگوهای اصلی برای کودکان و نوجوانان هستند که با رفتار خود می‌توانند تغییرات وسیعی را در الگوهای رفتاری، نگرشی، ارزشی و هنجارهای آنها به وجود آورند، هیچ عاملی مهمتر و تضمین کننده تر از تأثیر خانواده در پی ریزی و چگونگی شخصیت فرزندان نیست، زیرا تار و پود زندگی آینده آنان و نتیجتاً جامعه بدان بستگی دارد. بنابراین، سرمنشأ بسیاری از ناهنجاریها و انحرافات را می‌توان در ارتباط ناسالم و مخرب خانوادگی، بی تفاوتی والدین نسبت به مسائل و مشکلات فرزندان، عدم وجود یک نظام سالم، و فقدان پایه های استوار اخلاقی یا عقیدتی جستجو کرد (دالوندی، ۱۳۸۰: ۲۷). خانواده این واحد به ظاهر کوچک اجتماعی، از ارکان عمده و از نهادهای اصلی هر جامعه به شمار می‌رود. در واقع هر خانواده را باید خشت بنای جامعه و کانون اصلی حفظ سنت و رسوم و ارزشهای والا و مورد احترام و شالوده مستحکم مناسبات پایدار اجتماعی و روابط خویشاوندی، مبدأ بروز و ظهور عواطف انسانی و کانون صمیمانه ترین روابط میان افراد و مهد پرورش فکر و اندیشه و اخلاق و تعالی روح انسانی به حساب آورد (فرجاد، ۱۳۷۲: ۴۴).

خانواده را میتوان پایه و اساس ساخت اجتماعی به حساب آورد، به گونه ای که سلامت جامعه همواره در گرو سلامت خانواده است. در واقع ریشه و اساس بسیاری از کجرفتاریها و انحرافات اجتماعی در درون این نظام کوچک اجتماعی جای دارد. در جامعه ی ما پژوهش های فراوانی در

زمینه طلاق صورت گرفته است ، اما در خصوص خانواده های آسیب زا یعنی خانواده هایی که اعضای آن روابط و کنش متقابل با یکدیگر ندارند و عناصر اصلی آن از حمایت احساسی یکدیگر محرومند و صرفاً زیر یک سقف زندگی می کنند، اطلاعاتی در دست نیست. فرزندان این خانواده ها هرچند که ظاهراً دارای پدر و مادری هستند ، اما باطناً خوشبخت نیستند و الگوی مناسبی برای جامعه پذیری ندارند. از نظر ایفای نقش و کارکردهای خانواده ، با وجودی که بعضی از وظایف و نقش ها به مؤسسات دیگر اجتماعی سپرده شده است ، اما هنوز خانواده های زن و شوهری ایران در مقایسه با خانواده های غربی ، بسیاری از وظایف کهن خویش را حفظ کرده اند. در خانواده های ایرانی هنوز پدر نقش حمایتی و نان آوری خویش را حفظ کرده و بر امور منزل نظارت دارد و به گونه ای مظهر قدرت و کنترل فرزندان است. با چنین فضایی آکنده از عطف انتظار می رود که پدر تمام تلاش و اندیشه ی خود را صرف انجام وظایف و ایفای نقشهایی کند که از او انتظار می رود، اما همه ی پدران این انتظار را برآورده نمی سازند ، در نتیجه آثاری بر جای می گذارند که نتایج آن قابل بررسی است (ممتازی ، ۱۳۸۱: ۱۰۹).

در مورد تأثیر والدین معتاد بر خانواده تا کنون بحثهای زیادی انجام گرفته است . آشکارترین شکل تأثیر فرد معتاد بر خانواده بروز ناسازگاریها و اختلافات خانوادگی است. فرد معتاد معمولاً توانایی ذهنی و بدنی را تا حدود زیادی از دست میدهد و به همین دلیل در امر امرار معاش وی خلال ایجاد میگردد و از اینرو به آسانی قادر به تأمین نیازهای اقتصادی خانواده اش نیست . وی علاوه بر اینکه از نظر اشتغال دچار مشکل میگردد احتمالاً سرمایه ها و دارائی های خانواده را نیز بر باد فنا داده و به طور کلی خانواده اش را با مشکلات شدید اقتصادی مواجه میسازد. در کنار این وضعیت، رفتار و روحیه نامتعادل وی کانون گرم و صمیمی خانواده را برهم می زند. بنابراین خانواده معتاد همواره خانواده ای نابسامان و اسیر درگیریها و اختلافات مختلف است. و چون میزان تحمل اجتماعی افراد نیز در حد معینی است ، بنابراین دیر یا زود مسئله از هم پاشیدگی کانون خانواده و فرزندان طلاق و سایر معضلات اجتماعی مرتبط با آن پیش خواهد آمد. اگر مشکلات زنان مطلقه که فرزندان پدر معتاد را نیز با خود به همراه میبرند مورد دقت قرار دهیم متوجه خواهیم شد که وجود مشکلات مختلف اقتصادی و اجتماعی و نیز آشنا شدن فرزندان با هنجارهای اعتیاد (که در وجود پدرشان

دیده اند) زمینه ساز اعتیاد آنان در آینده خواهد بود (ظروفی، ۱۳۷۸: ۳۱۸). این پژوهش شامل ۵ فصل می باشد که فصل یک به کلیات پژوهش اختصاص دارد و در برگیرنده بیان مسأله، ضرورت و اهمیت، اهداف پژوهش، سؤالات و متغیرها و فرضیه های پژوهش می باشد. در فصل دو مبانی نظری و تجربی پژوهش بیان شده است، فصل سوم که روششناسی پژوهش را شامل می شود در برگیرنده روش تحقیق، جامعه آماری، روش نمونه گیری و حجم نمونه، روش گردآوری اطلاعات، ابزار سنجش، روایی و پایایی ابزار سنجش، شیوه تجزیه و تحلیل داده ها و همینطور تعریف نظری و عملیاتی مفاهیم می باشد. فصل چهارم که تجزیه و تحلیل دادهها می باشد و در برگیرنده ۲ بخش آمار توصیفی و استنباطی باشد و فصل آخر که بحث و نتیجه گیری از مباحث می باشد.

بیان مسأله

امروزه ثابت شده است، جوانان بزهکار محصول خانواده های از هم پاشیده و یا ناهنجار هستند. و عاملی که بیش از هر چیز دیگر به بزهکاری آنها کمک می کند، ابتلاء والدین به الکل و اعتیاد و عدم پایبندی به تعهدات اخلاقی، تربیتی و مذهبی است (سلامت، ۱۳۷۹: ۲۱).

در جامعه ما اکثر پژوهشهای مربوط به خانواده، درباره طلاق و عوارض آن بوده است، لیکن در خصوص خانواده های پدر معتاد و رنج استخوان سوز فرزندان آنان اطلاعات چندانی در دست نیست. فرزندان خانواده های پدر معتاد از دید پژوهشگران و نهادهای تأمین اجتماعی مخفی مانده اند، زیرا برخلاف کودکان خیابانی، به ظاهر در خانواده به سر می برند.

اینک که تمرکز پژوهشگران بر کودکان بی سرپرست با خانواده های تک والدی معطوف گردیده است این پژوهش بر فرزندان فراموش شده خانواده های پدر معتاد تمرکز دارد تا نشان دهد که وضعیت کودکان پدر معتاد به مراتب بحرانی تر است. کودکان پدر معتاد بر خلاف کودکان خیابانی، به ظاهر با خانواده زندگی می کنند، مانند سایر کودکان به مدرسه می روند و دارای پدر و مادرند، اما روند جامعه پذیری آنان به حدی پیچیده است که تا موضوع اعتیاد پدر فاش نشود و خانواده از هم گسیخته نگردد قابل ارزیابی نیست.

ضرورت پرداختن به کودک پدر معتاد از این جا ناشی می‌شود که هنوز آنان بزهکار و مجرم نشده‌اند، اما برخلاف تصور، فرزندان، تنها پس از جدایی والدین دچار کج رفتاری نمی‌شوند؛ بلکه فرایند یادگیری در درون نظام خانواده و شیوه کنشهای عناصر اصلی است که مسیرهای انحرافی را مهیا می‌سازد، زیرا معمولاً الگوهای رفتاری پدر و مادر معتاد به فرزندان منتقل می‌شود. در این پژوهش تلاش شده است تا برخلاف رسم رایج که بر فرزندان طلاق یا کودکان خیابانی تاکید می‌شود، درباره کودکان پدر معتاد اندیشه شود تا شرایط حاکم برای خانواده‌ها روشن و آینده کودکان به نوعی ترسیم گردد (آقابخشی، ۱۳۸۲: ۱۹۱).

زندگی انسان از کانون گرم خانواده شروع می‌شود و زمانی محیط خانه برای اعضای خانواده به کانون خوشبختی و مکانی دلپذیر و آرام تبدیل می‌گردد که زندگی آنها بر پایه پیوند قلبی و اطمینان متقابل و صمیمیت استوار باشد. انسان در کشاکش زندگی و برخورد با مشکلات، به آسودگی خیال و آرامش روانی و فکری نیازمند است. حال اگر در میان اعضای خانواده به جای عواطف و محبت و صمیمیت، پدیده اعتیاد و عوارض آن حکمفرمایی کند و به جای مهر و محبت، «درگیری و اضطراب وجود داشته باشد»، اعضای آن خانواده هیچکدام از عوارض و صدمات روانی و فکری ناشی از اعتیاد در امان نخواهند بود. استعمال مواد مخدر و اعتیاد به آن توسط یکی از اعضای خانواده، خصوصاً سرپرست خانواده، فرزندان را از حق سالم زیستن در سالهای جوانی و بزرگسالی محروم می‌سازد. به عبارت دیگر یک جوان تا زمانی که در صدد تعیین هویت خویش برنیاید و خود را نشناسد و در محیطهای خانوادگی ناسالم و آلوده به انواع انحرافات اجتماعی خصوصاً اعتیاد رشد کند، بی‌شک در برخورد با شرایط و موقعیتهای دیگر مثل مدرسه و یا در محیطها و نهادهای اجتماعی دیگر جامعه، احساس سرخوردگی، یأس و تنهایی می‌نماید و تلاشهای نومیدانه‌ی برای فرار از این حالت آغاز می‌کند و مسلم است که این‌گونه تلاشهای نومیدانه زمینه ساز بسیاری از جرایم و انحرافات است (دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۷۶: ۱۰۵). حال سؤال اصلی پژوهش حاضر که محقق در پی پاسخگویی به آن است این است که اعتیاد سرپرست خانواده (پدر) چه تأثیری بر کارکردهای خانواده دارد؟

ضرورت و اهمیت موضوع

معضل مواد مخدر و اعتیاد به شکلی فراگیر و جهانی شده است و تا کنون خسارات و زیانهای غیر قابل جبرانی را بر ملل جهان وارد کرده است و موجب رشد فساد و تباهی در دهه های اخیر گردیده است و به راستی چه موضوعی از مواد مخدر مهمتر و فراگیرتر که ابعاد وسیع سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جوامع را متأثر ساخته است. از دیدگاه اجتماعی می توان به وضوح گفت که گسترش اعتیاد به مواد مخدر نظام اجتماعی را در سطح جهان مختل ساخته و بخشی از نیروهای فعال و پرتوان جامعه را به خود مشغول کرده است و مانع شده که توان خویش را صرف سازندگی و فعال کردن چرخهای اقتصادی کشور کنند و موجب شده است که وقت گرانبهای خود را صرف رفتن به بیغوله ها و مراکز فساد و اعتیاد نمایند و علاوه بر غلطیدن در ورطه تباهی شخصی و فردی، سلامت و بهداشت جامعه و افراد آن را در معرض خطر و نابودی قرار می دهند. مضاف بر اینکه زمینه بسیاری از انحرافات اجتماعی را فراهم می کنند (گودرزی، ۱۳۸۳: ۷).

خانواده اولین محیط تربیتی رشد کودک است و با اینکه در طول زمان بسیاری از کارکردهای خود را که نهادهای مختلف اجتماعی محول نموده، اما هیچ نهایی تا کنون نتوانسته است مهمترین کارکرد آن را به پرورش و تربیت فرزندان است به طور کامل به عهده بگیرد. اهمیت تأثیر خانواده بر رشد فرد به قدری است که همه نظریه های موجود توجه خود را بدان معطوف نموده اند. اساس و ریشه رفتارهایی که به عنوان انحرافات اخلاقی و اجتماعی خوانده می شود را می توان در خانواده جستجو کرد. اعتیاد هم از این قاعده مستثنی نیست (اختر محقی، ۱۳۸۵: ۹۳).

نکته ی اساسی در خانواده های پدر معتاد که مانع از توجه مسئولان و سیاست گزاران شده، این است که بر عکس کودکان بی سرپرست، آنها هنوز در خانواده زندگی می کنند، مثل کودکان دیگر به مدرسه می روند، و به ظاهر نیز دارای پدر و مادر هستند. روند جامعه پذیری آنان در درون خانواده به حدی پیچیده و غیر قابل لمس است که تا موضوع اعتیاد پدر فاش نشود قابل ارزیابی نیست. دشواری مسأله و عدم توجه و رسیدگی به کودکان این قبیل خانواده ها از اینجا ناشی می شود که هنوز آنان بزهکار یا مجرم نیستند. اما با نگرشی عمیق تر بیم آن وجود دارد که اگر از ایجاد چنین

کانون نه‌ای مخربی به نوعی پیشگیری نشود، آلودگی به کل جامعه سرایت می‌کند. به عبارتی سلامت جامعه ی آینده ما در گرو نجات خانواده هایی است که در این پژوهش خانواده های پدر معتاد نام گرفته اند. حمایت همه جانبه از کودکان و خانواده های پدر معتاد باید در عمل مورد توجه قرار گیرد و تحقیقات و پژوهش های گوناگون دیگری نیز به این موضوع اختصاص دارد از این رو توجه به شرایط زندگی همسر و فرزندان این قبیل خانواده ها باید در اولویت برنامه های مبارزه با اعتیاد قرار گیرد (آقا بخشی، ۱۳۸۸: ۱۱۷_۱۱۶)

هدف اصلی تحقیق

هدف کلی این تحقیق کسب شناخت بیشتر نسبت به تأثیر اعتیاد سرپرست خانواده (پدر) بر کارکردهای خانواده است.

اهداف فرعی تحقیق

کسب شناخت بیشتر نسبت به میزان تأثیر اعتیاد پدر خانواده بر چگونگی جامعه پذیری فرزندان

کسب شناخت بیشتر نسبت به میزان تأثیر اعتیاد پدر بر چگونگی روابط اجتماعی اعضای خانواده

کسب شناخت بیشتر نسبت به میزان تأثیر اعتیاد پدر بر چگونگی تأمین نیازهای عاطفی اعضای خانواده

کسب شناخت بیشتر نسبت به میزان تأثیر اعتیاد پدر بر چگونگی نقش حمایتی او در خانواده

کسب شناخت بیشتر نسبت به میزان تأثیر اعتیاد پدر خانواده بر چگونگی نقش اقتصادی او در خانواده

سؤال اصلی تحقیق

اعتیاد سرپرست خانواده (پدر) چه تأثیری بر کارکردهای خانواده دارد؟

سوالات فرعی تحقیق

آیا اعتیاد پدر خانواده بر چگونگی جامعه پذیری فرزندان مؤثر است؟

آیا اعتیاد پدر خانواده بر روابط اجتماعی اعضای خانواده مؤثر است؟

آیا اعتیاد پدر خانواده بر چگونگی تأمین نیازهای عاطفی اعضای خانواده مؤثر است؟

آیا اعتیاد پدر بر نقش حمایتی او در خانواده مؤثر است؟

آیا اعتیاد پدر خانواده بر نقش اقتصادی او در خانواده مؤثر است؟

فصل ۲

مقدمه

در این بخش به ادبیات نظری و تجربی پژوهش پرداخته می شود ، در بخش ادبیات نظری تاریخچه مواد مخدر بخصوص تریاک در جهان و ایران و علل اعتیاد و عوارضی که اعتیاد در پی خواهد داشت و همچنین مبانی نظری پژوهش که به ۴ بخش نظریه های جامعه شناختی خانواده و نظریه های روانشناختی و جامعه شناختی و روتشناختی - اجتماعی اعتیاد تقسیم می شود پرداخته و همچنین چارچوب نظری پژوهش هم در انتهای این بخش می آید. سپس در بخش ادبیات تجربی پیشینه داخلی و خارجی پژوهش بیان می شود.

تاریخچه مواد مخدر در جهان

استعمال مواد مخدر سابقه ای طولانی در میان جوامع داشته و شکل های مصرف آن نیز متنوع بوده و به زمینه های مساعد در هر جامعه بستگی داشته است. مواد مخدر در طول تاریخ انسان زمانی به عنوان مواد خوراکی، گاهی به عنوان دارو، گاهی برای ایجاد لذت و یا فرار از ناراحتی ها و از بردن والتیام درد به کار می برده شده است. لذا در طول تاریخ، کمتر ملتی رامی توان یافت که با استفاده غلط از مواد مخدر مواجه نبوده باشد. بر خلاف آنچه که مشهور است چینی ها اولین مردمی نبودند که با تریاک آشنا بودند و نخستین اثر چینی که گفت و گو از خواص دارویی این ماده نموده مربوط به قرن نهم میلادی است ولی همچنان تا سده دوازدهم میلادی افیون در چین رواجی نداشت ولی با یورش مغولان به این سرزمین و اشغال آن کشور " تریاک خوری " نیز به دست مغولان جایی برای خود باز کرد و جسته و گریخته در گوشه و کنار چین تریاک خورهایی که معتاد به افیون شده بودند ولی شمارشان اندک بود مشاهده می شد.

نوشته هایی که از تمدن سومری ها باقی مانده است نشان می دهد که سومریان از کهن ترین اقوامی هستند که نه تنها از تریاک استفاده می کرده اند ، بلکه نام گیاه شادی بخش نیز بر آنهاده بودند که هنوز به این نام شایع است (آتشین ، ۱۳۸۰: ۶۹).